

שומרים על יערות חריש-עירון והמסדרון האקולוגי הארצי

חריש הינה עיר בתהליך התפתחות מואץ הנבנית לאורך העשור האחרון בדרום ואדי ערה. ברקע קידומה ופיתוחה של העיר, עומדות החלטות ממשלה, האחרונה שבהן החלטה 870 משנת 2015, אשר בין היתר, הובילו את משרד הבינוי והשיכון להציע עבור העיר פיתוח מסיבי גם בשנים הבאות. אחד הכלים שהועמדו עבור תכנון ופיתוח זה, הינו הקמת ועדת תכנון מיוחדת המתכננת את העיר בראיה מקומית מוגבלת, היא מתעלמת מהיבטים רחבים (סביבתיים, תכנוניים וציבוריים) של כל מרחב ואדי ערה-חריש-מנשה בפרט ומחוז חיפה בכלל. כעת מבקש משרד השיכון להרחיב את גבולות העיר, באמצעות המלצה של ועדה גיאוגרפית מחוז חיפה שדנה בעניין.

אזור חריש הינו אזור בעל חשיבות סביבתית ואקולוגית אסטרטגית לישראל. שטחי הפיתוח שמשרד השיכון מבקש להוסיף לעיר חריש, מצפון וממזרח לה, הם אזורי ליבה לאורכו של מסדרון אקולוגי בעל חשיבות ארצית, אשר קטיעתו וצמצומו יביאו לנתק דרמטי בין צפון הארץ למרכז. השטחים הטבעיים, שסובבים את חריש ומחצבת ורד, מהווים ליבה אקולוגית משמעותית לאורכו של מסדרון זה, בהיותם רחבים, מגוונים ואיכותיים מבחינת ערכי הטבע שבהם. ככאלה הם משמשים בתי גידול של מיני בעלי חיים וצמחים רבים ובהם: נקודת מפגש גיאוגרפית ייחודית לשלושה סוגי אלונים (תולע, תבור ומצוי) ועוד צמחים רבים, בחלקם נדירים, מינים של יונקים כמו צבאים, שועלים, תנים ועוד, זוחלים כמו חרדון מצוי וזעמן המטבעות. מבט מעלה לשמיים נראה גם את הבזים והעקבים, המקננים באזור, משחרים למזון.

החברה להגנת הטבע מתנגדת להמלצה להרחבת גבולות העיר מהטעמים הבאים:

מבחינה סביבתית -

יער עירון והשטחים הפתוחים והחקלאיים הנמצאים סביבו, השטחים שממזרח לחריש ומצפה אילן וסביבת נחל נרבתה שמדרום, מהווים ריאה ירוקה לסביבה האורבנית שעוטפת אותם וליבת חיים למסדרון האקולוגי. סקרים שונים, שנעשו בשנים האחרונות, מצביעים על כך שיערות עירון וחריש מאופיינים במגוון נופי וביולוגי גבוה¹. סקרים אלו העריכו את מרבית השטחים באזור חריש כבעלי ערכיות גבוהה בהיבטים של בוטניקה, נוף וערכיות אקולוגית מרחבית, בהיותם עוגנים חשובים למסדרונות האקולוגיים, ובכלל זה למסדרון האקולוגי הארצי, בציר צפון דרום, ומסדרון הרחב בציר מזרח מערב. עם הבינוי של חריש, והפיתוח שכבר נעשה על חלק משטחים אלה, חשיבותם האקולוגית של השטחים שנותרו, גדלה. אין לצמצם מסדרונות אקולוגיים ולפגוע בליבות הטבעיות המזינות את עורקי החיים של החי וצומח.

¹ סקר מכון דש"א למשאבי הטבע מנשה חריש שפורסם בשנת 2013 וכן סקר אקולוגי ביערות סובב חריש שהוצג ע"י קק"ל בנובמבר 2020.

החברה להגנת הטבע

אגף שימור סביבה וטבע

מבחינה תכנונית –

ברקע הבקשה להרחבת גבולותיה של חריש, עומדות תוכניות מתאר ארציות (1, 1/35) ותכנית מתאר מחוזית (6). תוכניות אלה מסמנות את ייעודם של השטחים הטבעיים, החקלאיים והפתוחים, הנמצאים בחלקם במרקם עירוני. שטחים אלו כוללים – מסדרון אקולוגי, יער טבעי, יער נטע אדם, שטח פתוח חקלאי מוגן ואזור חקלאי נוף כפרי פתוח. מטרת הגדרות שטחים אלה היא שימורם ולא עידוד פיתוח למגורים ותעסוקה, שלהם כבר הוגדרו שטחים רחבים. זאת ועוד, שטחים איכותיים אלה מצויים בסמיכות גבוהה לאזורי פיתוח אינטנסיביים: יישובי ואדי ערה, עם תוכניות מעודכנות להכפלת האוכלוסייה ויותר. אום אל פחם, לדוגמה, מתוכננת להתרחב לכ- 80,000 תושבים. העיר חדרה צפויה לגדול לכ- 200,000 תושבים לפי תכנית המתאר שלה ויישובי גוש פרדס-חנה-כרכור גם הם מתרחבים.

כבר היום, מבחינה תכנונית, חריש יכולה להתרחב למעל ל- 60,000 תושבים. כבר כיום בנויות בעיר, ומצויות בתהליך בניה, כ- 13,000 יחידות דיור ומתגוררים בה כ- 20,000 תושבים. נכון להיום, אכלוס יחידות הדיור לא משיג את קצב הבנייה וחלק מהמבנים עומדים ריקים. למעשה, מאז ראשית 2018 השיווקים לא משיגים את מטרתם. מדוע, אם כך, להוסיף עוד שטחים לפיתוח? על כך נוסף שהפיתוח המוצע צפונה ומזרחה יוביל לעיר שפרוסה למרחקים גדולים, באופן שיקשה מאד על מתן שירותים מוניציפאליים, ייקר אותם משמעותית ויפגע בתפקודה של חריש כעיר משגשגת. בנוסף, מבחינת עתודות הפיתוח בראיה אזורית, נראה שאין שום צורך בפיתוח נוסף של חריש לסביבותיה, שכן בנפת חדרה יש עתודות בניה אדירות שיכולות לספק ביקושים לעשרות שנים קדימה.

מבחינה ציבורית –

לכל תושבי האזור מברטעה, ערערה, כפר קרע, מועצה אזורית מנשה ותושבי חריש הנוכחיים והעתידיים, מגיע מרחב טבעי, חקלאי ושטחים פתוחים על מנת לייצר זיקות הכרחיות של אדם – טבע. המרחב המדובר, הוא הריאה הירוקה של העיר המתפתחת וכלל יישובי ותושבי האזור, לרבות ואדי ערה, זהו האזור שילדי חריש יכירו את הטבע המיוחד שלו, זהו האזור המהווה ליבה למסדרון האקולוגי שבו ניתן יהיה לחנכם לאהבת הטבע והנוף ולערכים החשובים של שמירה על החי והצומח. בנוסף, שטחי היער והחקלאות המקיפים את מחצבת ורד הם הממתנים את מפגעי הרעש והאבק ליישובים הסמוכים. ישוב צעיר כמו חריש המתפתח במהירות עצומה, מאלפי תושבים לעשרות אלפים, זקוק לעצירה בהתפתחות, וייצוב המערכת האנושית / חברתית. רק לאחר שהישוב יתגבש ויגדיר את אופיו על ידי תושביו יגיע הזמן לדון בקווי ההתפתחות של הישוב. עכשיו, זו בוודאי אינה העת.

לסיכום-

החברה להגנת הטבע מתנגדת להמלצת הוועדה הגיאוגרפית – מחוז חיפה להעברת שטחים (ג', ה', ז' ו- זא') לצרכי פיתוח למגורים של העיר חריש. המלצה זו עומדת בסתירה מוחלטת לצורך המוצג במסמך זה לשמירת המרחב הטבעי והפתוח.

חריש מקבלת מענה לצרכי הפיתוח שלה כבר במסגרת התוכניות הקיימות ותוכנית ההרחבה הנוספת דרומה, הנמצאת לקראת הפקדה. הואיל ומדובר בסוגייה ציבורית וסביבתית רחבת היקף, המשפיעה על מרחב גדול ובעלי עניין מרובים, לרבות השפעה מכרעת על רשויות מקומיות סמוכות ותושביהן, אנחנו סבורים כי טרם גיבוש העמדה הממשלתית ביחס להמלצות הוועדה הגאוגרפית, יש להתייחס שוב לצרכים הסביבתיים באזור רגיש זה.

החברה להגנת הטבע קוראת לכל הגופים האמונים על כך, ובראשם שרי הפנים והשיכון, לעצור את הפעילות התכנונית ושינוי הגבולות בנוגע להרחבת העיר החדשה חריש אל השטחים הפתוחים והטבעיים מסביבה. אנו קוראים לשרים ומקבלי החלטות לפעול במשותף בוועדות השונות, לשימור המרחב הפתוח והטבעי שמצפון, ממזרח ומדרום לשטח המתוכנן הנוכחי של חריש. כאמור, יש די מלאי תכנוני לעיר לשנים הבאות. זה הזמן לחשיבה מחודשת ולפעול ביחד לחיזוק העיר החדשה על אתגריה, כפי שהיא קיימת כבר היום, תוך שמירת השטחים הטבעיים והפתוחים שמצפון וממזרח לחריש לטובת תושבי חריש והסביבה, לטובת שימור הטבע ולמען הדורות הבאים.